

כיסופא, בושה מהמלוה על כך שאינו פורע קח-ב לו חובו — מי לית ליה? ובכך שהוא פורע את חובו הוא מהנהו בכך.

לישנא אחרינא: (1) התם נמי אית ליה הנאה, בהחיא הנאה דמיכסוף מיניה.

מתנתין:

אדמון אומר שבעה שנחלקו עליו חכמים.

א. מי שמת והניח בנים ובנות.

בזמן שהנכסים מרובין — הבנים יורשים, והבנות נזונות.

ובזמן שהנכסים מועטים, שאין בהם כדי פרנסה לשנים עשר חודש — תקנו חכמים שהבנות יזונו, והבנים יחזרו על הפתחים!

אדמון אומר: וכי בשביל שאני זכר וכוחי יפה, הפסדתי, ודוקא אני צריך לחזור על הפתחים לצורך מזונותי, ולא אחותי?

אמר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון!

הלואה עד שיהא לו להחזיר לו, לא היה הלה צריך לשלם לו, לפי שלא הודיע לו שהוא פורע חובו לשם הלואה, יכול הוא מעתה לפרוע לו חובו לשם מתנה, שהרי בכל ענין אין הלוה המודר צריך לשלם למדיר הפורע את הלואתו.

ורבא אמר: אפילו תימא שמשנה זו כרבנן היא, שמחייבים לשלם לו אפילו אם לא הודיע במפורש שנותן זאת כהלואה.

הכא במאי עסקינן — שלוח על מנת שלא לפרוע את החוב, שלא יתבענו המלוה ולא ילחצנו, ולכן אין לו רווח בפריעת החוב.

ודנה הגמרא בביאור מחלוקתם של רבו ורב אושעיא:

בשלמא רבא, שפיר לא אמר כרב אושעיא, דמוקים לה היות שעדיף להעמיד כרבנן, ולא כדעת חנן.

אלא רב אושעיא, מאי טעמא לא אמר כרבא?

אמר לך רב אושעיא: נהי דהנאה לית ליה משום שאינו חייב לפרעו אלא לכשירצה, בכל זאת כשפורע המדיר למודר את החוב הוא מהנהו.

וחילוק יסודי מחלקים הראשונים והאחרונים בין תביעה לתשלום על הנאה, ובין תביעה של "ממוני גבך", כאשר מבקש התובע את "ממונו" הנמצא בידי השני.

ועיין בחידושי רבי שמואל בחידושי למסכת בבא מציעא בענין מבריה ארי.

1. לפי המהרש"ל. ועיין בהגהת מהר"ב רנשבורג שמרש"י נראה שאינו גורס זאת כלל.

המבריה ארי מנכסי חברו, אינו חייב החבר לשלם לו, אך במידה והציל מפי האריה יכול המציל לתבוע שכר על כך.

כמו כן המאכיל את חברו ומהנהו, אינו יכול לתבוע שכר על כך, אך מי שצבע את בגדו של חברו, יכול הוא לדרוש תשלום על השבחת בגדו.

כמו כן היורד לתוך שדה חברו והשביחו, זכאי הוא לתשלום על עבודתו והוצאותיו.

גמרא:

והוינן בה: **מאי קאמר** אדמון? שהרי משמע מדבריו שטענתו היא שיש לו זכות יותר מהבת, ולכן הוא תמה, האם בגלל שכוחי יפה מכה הבת עלי להפסיד. ודנה הגמרא במה יפה כח הבן מהבת?

אמר אביי: הכי קאמר אדמון: האם בשביל שאני זכר, וראוי לעסוק בתורה, הפסדתי?

אמר ליה רבא לאביי: מה טענה היא זאת? וכי רק מאן דעסיק בתורה הוא דירית, הוא יורש, עד שבא אדמון להתלונן על הפסד ירושתו מחמת שהוא לומד תורה, ואילו מאן דלא עסיק בתורה לא ירית?

אלא, **אמר רבא, הכי קאמר** אדמון: וכי בשביל שאני זכר, וראוי אני לירש בנכסים מרובין, הפסדתי בנכסים מועטין?

מתניתין:

התובע את חברו, והודה לו במקצת התביעה, חייב הנתבע שהודה במקצת להשבע שאינו חייב במקצת שכפר בו.

במה דברים אמורים, כשהודה לו במקצת מן התביעה. אבל אם הודה לו בדבר שלא תבעו, או שהודה לו בתביעה אחרת, אין הוא חייב שבועה.

ובמשנתנו ובגמרא להלן יתבאר מה הוא דבר אחד, ומה היא תביעה אחרת.

א. הטוען את חברו כדי שמן, והודה לו בקנקנים רקים משמן —

אדמון אומר: הואיל והודה במקצת הטענה,

כי בכלל טענתו היתה גם תביעה של הכדים, ולכן ישבע על המקצת שכפר בו, דהיינו, על השמן.

וחכמים אומרים: אין זו הודאת מקצת ממין הטענה! וטעמם יבואר בגמרא.

אמר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון!

גמרא:

הניחה הגמרא שהתביעה היתה לפי כולם על השמן ועל הכדים.

ואם כן, שמע מינה שלרבנן, אם טענו חטין ושעורין, והודה בשעורין, פטור משבועה. מפני שאין ההודאה בשעורין מעין הטענה בחיטים, אלא הרי זה כשתי תביעות נפרדות, שבאחת הודה בכל, ובשניה כפר בכל.

והוינן בה: לימא, משנתנו תהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל.

דאמר רב נחמן אמר שמואל: טענו חטין ושעורין, והודה לו באחד מהן — חייב שבועה כדין מודה במקצת!

אמר רב יהודה אמר רב: אין מדובר כאן בטוען כדים ושמן. אלא מדובר בטוענו מדה מסוימת של שמן. ונקט אותה לפי מספר הכדים, אך אינו תובע את הכדים כלל.

וכיון שזה הודה בכדים בלבד, נמצא שלא היתה ההודאה ממין הטענה.

ותמהה הגמרא על התירוץ:

אי הכי, שלא תבעו כלל כדים, מאי טעמא

דאדמון הפוטרו משבועה ?

אלא, אמר רבא :

דכולי עלמא לא נחלקו היכא דאמר ליה התובע: מלא עשרה כדי שמן יש לי בבורך —

שהיות והזכיר שהשמן נמצא בבור, פשיטא שרק שמן קטעין ליה, קנקנים לא קטעין ליה, ואין זה מודה במקצת הטענה.

ואם טען: עשרה כדי שמן מלאים יש לי אצלך —

לדברי הכל שמן וקנקנים קטעין ליה, והרי הוא מודה במקצת!

כי פליגי אדמון וחכמים — היכא דאמר ליה: עשרה כדי שמן יש לי אצלך. ולא אמר "מלאים שמן".

אדמון אומר: יש בלשון הזה לשון של תביעת קנקנים בנוסף לשמן, והרי הוא מודה במקצת.

ורבנן סברי: אין בלשון הזה לשון של תביעת קנקנים.

ומדייקת הגמרא מדברי רבנן לצד ההפוך:

אלא טעמא דפטור לרבנן, הוא רק משום דאין בלשון הזה לשון תביעת קנקנים.

הא יש בלשון הזה לשון קנקנים — חייב שבועה של מודה במקצת, על אף שהקנקנים והשמן שתי תביעות של שני דברים נפרדים הן!

לימא, האם תיהוי מכאן תיובתא לדרבי חייא בר אבא.

דאמר רבי חייא בר אבא: טענו חטין ושעורים, והודה לו באחד מהם — פטור!

אמר רב שימי בר אשי: קנקנים ושמן תביעה אחת הן, כי נעשה הדבר כמי שטענו רימון בקליפתו, והודה לו על הקליפה, שחייב שבועה, היות והכל דבר אחד הוא.

מתקיף לה רבינא: אין זה דימוי נכון! כי רימון בלא קליפתו לא מינטר, אינו נשמר, ולכן הקליפה עם הפרי נחשבים לדבר אחד.

אבל שמן, מינטר נשמר הוא בבור גם בלא קנקנים!

אלא כך יש להעמיד את משנתנו:

הכא במאי עסקינן — דאמר ליה: עשרה כדי שמן יש לי אצלך!

ואמר ליה אידך: בתביעת השמן — לא היו דברים מעולם!

קנקנים נמי, רק חמשה אית לך, וחמשה לית לך —

דהיינו, שהיתה הודאה במקצת רק בתביעת הקנקנים.

אדמון אומר: יש בלשון הזה לשון תביעת קנקנים. ומגו דקמשתבע אקנקנים, משתבע נמי אשמן, על ידי דין "גלגול שבועה", שיכול התובע להשביעו עתה גם על דברים שלא היה צריך להשבע לו.

ורבנן סברי: אין בלשון הזה לשון קנקנים אלא תביעת שמן בלבד.

הלכך, מה שטענו על השמן, לא הודה לו כלל.

דתניא, אמר רבי יוסי ברבי יהודה: לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל, שיכולה היא שתאמר לו "אבא פסק עלי, ומה אני יכולה לעשות".

על מה נחלקו — על שפסקה היא על עצמה את נדונייתה.

שחכמים אומרים: תשב עד שתלבין ראשה. ואילו אדמון אומר: יכולה היא שתאמר "בסבורה אני שאבא נותן עלי [עבורי] את נדונייתי שפסקתי לך. ואולם עכשיו, שאין אבא נותן עלי — מה אני יכולה לעשות, או כנוס או פטור!

אמר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון.

תנא, שנה התנא כתוספת על הברייתא הזאת:

במה דברים אמורים שנחלקו חכמים ואדמון כשהיא פוסקת, בגדולה שפסקה עם חתנה. אבל בקטנה שפסקה נדונייה לחתנה לא נחלקו, אלא הכל סוברים ש"כופין" למלאות את פסיקתה לחתנה.

ומבאר הגמרא את דבריו:

"כופין" בקטנה לקיים את פסיקת הנדונייה — למאן? את מי כופים, ובאיזה ענין כופים?

אילימא, אם נאמר שכופים לאב שיתן את הנדונייה שהבטיחה הקטנה לחתנה, ובגדולה אין כופים אותו.⁽¹⁾

ומה שהודה לו על חמשת הקנקנים, לא טענו על כך כלל, ואין זו הודאה במקצת.

מתניתין:

הפוסק מעות נדונייה לחתנו בשעת הקידושין, ופשט לו את הרגל, שהראה לו את הטיט שעל רגליו, ואמר לו שרק את הטיט הזה הוא מוכן ליתן לו, ואינו מוכן לעמוד בהתחייבותיו כלפיו.

תשב בתו הארוסה עד שתלבין ראשה, שאינו חייב לכונסה לחופה כל עוד אינו מקבל את הנדוניה שפסק לו אביה.

אדמון אומר: יכולה היא הארוסה שתאמר לו: אילו אני פסקתי לעצמי [לך נדונייה בעצמי], ואיני נותנת אותה, אכן היה דיני שאשב עד שתלבין ראשי.

אבל עכשיו, שאבא שלי הוא זה שפסק לך את הנדונייה, מה אני יכולה לעשות אם הוא אינו עומד בהתחייבותו. ולכן זכותי לדרוש ממך — או כנוס אותי לאשה, או פטור אותו מהאירוסין אליך בגט.

אמר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון, שהצדק עמו, וכך יש לפסוק.

גמרא:

אומרת הגמרא: מתניתין, משנתנו היא דלא כי האי תנא בברייתא המעמיד את מחלוקתם של חכמים ואדמון באופן אחר.

1. תמה הרש"ש למה נכופף את האב לקיים את התחייבותיה של בתו? ותירץ, שהיתה התחייבותה

1. תמה הרש"ש למה נכופף את האב לקיים את התחייבותיה של בתו, וכאילו התחייב בעצמו.